

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць

ВИПУСК 11

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Рівне - 2003

4

УДК 811.161.2

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших ВНЗ. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань граматики і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Редакційна колегія:

Головний редактор **Шульжук Каленик Федорович**,
доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови
Рівненського державного гуманітарного університету,
дійсний член Академії наук вищої школи України

Заступник головного
редактора **Шевчук Степан Іванович**, кандидат філологічних наук, професор,
директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного

університету

Члени редакційної колегії:

1. **Бойко В.Г.**, доктор філологічних наук, професор кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
2. **Вихованець І.Р.**, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії і граматики української мови Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Галич О.А.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української літератури Луганського державного педагогічного університету.
5. **Голомб Л.Г.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Ужгородського державного університету.
6. **Гуйванюк Н.В.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
7. **Давидюк В.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
8. **Денисюк І.О.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
9. **Дунаєвська Л.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
10. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Донецького національного університету.
11. **Зелінська Л.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Іваницька Н.Л.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського.
13. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
14. **Поліщук Я.О.**, доктор філологічних наук, доцент, зав. кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
15. **Радишевський Р.П.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
16. **Турган О.Д.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького державного університету.
17. **Удалов В.Л.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету (м.Луцьк).
18. **Чирков О.С.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри теорії літератури Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я.Франка.

Упорядники: *Якимчук О.І., Кузьмич О.О.*

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №2 від 26 вересня 2003 р.).

*За точність і грамотність публікацій відповідають автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.*

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет
(вул. Остафова, 31, кафедра української мови)

ISBN 966-72-81-04-9

РОЗДІЛ IV. СИСТЕМНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОГЕОГРАФІЇ

УДК 811.161.2'373+811.161.2'28

Олексій Євтушок

ПИТАННЯ СИСТЕМНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ ЗАХІДНОПОЛІСЬКОГО ДІАЛЕКТУ. ЯВИЩЕ ПОЛІСЕМІЇ

В останні десятиріччя в лінгвістиці активізувалися дослідження, які пов'язані з формуванням, історією розвитку та сучасним станом діалектної мови. Особливий інтерес становить розробка і вирішення проблем, що стосуються словникового складу говірок. Саме діалектна лексика характеризується багатовимірністю, неоднорідністю походження окремих груп слів, різноманітністю мотивів номінації, специфічними явищами, які супроводжують функціонування назв у межах конкретних діалектних континуумів.

Поглиблена увага до народнорозмовної лексики і активізація зусиль учених, спрямована на вирішення багатьох проблем діалектної лексикології, зумовлені як причинами власне діалектологічного плану, так і тим, що факти народних говорів створюють діагностичне підґрунтя для інших наукових галузей. “Евристична цінність діалектних даних постійно зростає у зв'язку з розширенням сфер їх використання, насамперед для розв'язання глото- і етногенетичних проблем, в етимологічних, історико-семасіологічних, ономастичних дослідженнях, для з'ясування окремих проблем етнографії, фольклористики і літературознавства” [1:3].

Незважаючи на значні досягнення в галузі діалектної лексикології, лишається чимало

проблем, вирішення яких вимагає концентрації зусиль учених, які пов'язані з багатоаспектним дослідженням мовного матеріалу говірок. Вивчення народнорозмовної лексики розширює фактологічний контекст для наукових пошуків у таких сферах лінгвістики, як етимологія, семантика, теорія номінації, лінгвогеографія. Чимало даних української діалектної лексикології допомагають розв'язувати низку складних проблем, пов'язаних із слов'янським етногенезисом.

Усебічне вивчення народних говорів актуалізує необхідність розробки нових лінгвістичних концепцій, які забезпечать глибоке проникнення в сутність діалектної мови, осягнення всієї складності і багатогранності даного феномена. Потребує уваги дослідників робота в галузі теорії діалектології, постановка і вирішення проблем, пов'язаних з методикою аналізу лексичного матеріалу українських говірок.

Відомо, що рівень глибини і довершеності наукового дослідження залежить від логічної співвіднесеності процедури аналізу з сутністю і першоосновами об'єкта, його найважливішими структурними ознаками, а також від ефективності методології вивчення даного об'єкта. Практика переконує, що будь-який із методів лінгвістики не може бути самодостатнім, бо віднесення його до розряду універсальних стає причиною однобічності й абстрактності пізнання. Застосування якогось одного методу (нехай і досить ефективного) закриває шлях до "всебічного вивчення й розуміння реальних об'єктів і процесів соціальної дійсності, які є складно організованими (тобто системними) і такими, що розвиваються" [3:10].

Сучасна лінгвістична наука приділяє значну увагу проблемам типологічного дослідження словникового складу слов'янських мов і їх діалектів. При вивченні загальних закономірностей розвитку і функціонування лексики застосовуються методи системності, які в останні десятиріччя в переважній більшості наукових праць є домінуючими (Д.М.Шмельов., М.І.Толстой, О.М.Трубачов, Г.П.Клепікова, В.В.Мартинов, В.М.Русанівський, П.Ю.Гриценко, В.С.Сорбале та ін.). Як зазначають дослідники, для успішного виконання завдання реконструкції семантичної структури прамови "повинна бути попередньо виконана робота стосовно визначення типів семантичних систем (у першу чергу мікросистем) у сучасних мовах і діалектах та вироблення прийомів їх приведення до спільного знаменника, тобто встановлення єдиної системи відповідностей" [9:29]).

Ученими розробляється методика із застосуванням різних підходів до встановлення факторів системних відношень у лексиці і семантиці. Проте спільним є прагнення дослідників визначити "взаємозв'язки і взаємообумовленість лексико-семантичних явищ" [10: 35], вивчити типи зв'язків між словами і позамовною дійсністю, описати ієрархію системотворчих засобів.

У діалектологічних дослідженнях одним із важливих теоретичних положень є теза про "взаємодію системи і середовища, тобто положення про функціональну спрямованість системи, про розуміння її не як іманентного, замкнутого в собі утворення, а такого, що виконує в суспільстві певні функції" [8: 7].

Типологія лексики говірок на семантичному рівні ставить та обґрунтовує нові проблеми. Передусім це стосується дослідження семантичної структури лексем, розв'язання якої залежить від багатьох факторів. Формування семантичного комплексу слова, за твердженням дослідників, становить тривалий і складний процес, у якому часто спостерігаються наслідки взаємовиключних тенденцій, наприклад, розширення і звуження значення лексеми, семантичне зближення кількох слів, повна синонімізація їх або втрата синонімічної взаємозалежності та ін. [6:88]. Семантична структура слова не складається з простого набору сем, у ній відображаються лексико-семантичні й граматичні зв'язки і відношення кількох або й багатьох лексем, що може бути простежено як на окремому синхронному зрізі, так і в плані діакронії [6: 89; 7: 176].

Дослідження діалектної лексики за допомогою різних методів і прийомів повинно базуватися на органічному поєднанні синхронного опису і діакронії. Останнім часом

спостерігається тенденція, коли лінгвістична типологія мовних об'єктів спричинює зближення і взаємодоповнення обох зазначених аспектів [5: 54-55].

Одним із важливих питань є визначення параметрів, за якими здійснюється типологічне дослідження діалектної лексики. Під час аналізу словникового складу говірок, який характеризується надзвичайною різноманітністю, виникає необхідність виділення багатьох тематичних груп лексики (ТГЛ) і лексико-семантичних груп (ЛСГ). Дослідивши особливості структурної організації даних лексичних об'єднань, удається визначити їх інтегральні та диференційні параметри. Важливим наслідком типології говірок є встановлення специфіки інваріантного семантичного простору, вивчення мовних ресурсів його репрезентації.

Однією з проблем, пов'язаних із дослідженням системи діалектної лексики, є вивчення **полісемії**: багатоаспектний аналіз численних мовних одиниць, який дозволяє визначити особливості формування, розвитку і сучасного стану, що характерно для семантичної структури слова.

Полісемантема як лінгвальний конструкт – один із показників системної організації лексичного рівня народних говорів. Багатоманітність значень слова є констатуючою базою, дослідження характеру якої дає можливість простежити глибинні зв'язки між компонентами, які формують семантичну структуру лексеми. У процесі пошуків первинної і вторинної семантики, з'ясування опорного значення, яке обумовило статус слова як лексеми, регламентується загальна картина лексико-семантичних особливостей, властивих даний мовній одиниці. Чому саме така, а не інша сема стала конкурентоспроможною в парадигматичному ряді – на це запитання відповідь повинна шукатися в цілому комплексі міжзначенневих зв'язків.

Дослідження лексики західнополіського діалектного континууму дало можливість виявити багато назв з широкою семантичною структурою. Одним із таких прикладів може бути слово *гребінь*, у якому на наддіалектному рівні виділяється ціла низка значень: “пластинка із зубцями для розчісування волосся (гребінець)”, “м'ясистий наріст на голові деяких птахів”, “високий дерев'яний станок із зубцями, на які насаджуються пряжа при ручному прядінні”, “верх гори, насипу”, “місце, де сходяться схили солом'яної покрівлі”, “вершина хвилі”, “вал уздовж поля, насипаний двома скибами”, “пристрій у плузі для регулювання ширини скиби і глибини оранки”, “рядок стерні при косінні”, “поперечка, яка сполучає чепіги плуга”, “пропуск (огріх) у рядку при косінні”, “інструмент для чищення шерсті тварин”, “надбудова над льохом, передня частина льоху”.

Семантична структура наведеної лексеми – полісеманта, сформована на базі цілого комплексу сем-опозитів, сходження ознак яких відбувається шляхом відбору суттєвих елементів, що детерміновано парадигматичними зв'язками компонентів. Актуалізація сем у структурі полісемічної назви обумовлює появу значенневих доміант, що певним чином нейтралізує симетрію елементів значення лексеми як лінгвального цілого. Останнє є специфічною формою реалізації варіантних відношень у лексиці. Дане явище, на думку дослідників, маніфестує існування “внутрісловесної семантичної парадигми”, у якій варіанти значення “з одного боку, пов'язані один з одним, а з другого – обов'язково відрізняються один від одного” [4:100-101].

У семантичній структурі багатозначного слова обов'язково наявна спільна семантична ідея (їх може бути кілька). Для лексеми *гребінь* релевантними характеристиками в цьому плані, очевидно, є: 1) предметність реалії, пов'язана з семемою “верхня грань чого-небудь”; 2) функціональна властивість, яка має первісне значення “гребти, чесати”.

Полісемантема, репрезентована в структурі лексеми *бабка*, характеризується динамічним співвідношенням компонентів, які своїми значеннями зближують семантичні комплекси різних ТГЛ. Дана назва (на наддіалектному рівні) включає до свого складу такі семи: “бабуся, мати батька чи матері”, “стара жінка”, “деталь у ткацькому верстаті, яка дозволяє ритмічно ткати”, “один з чотирьох стоячків, що вкладаються у витушку, на якій поміщають пряжу”, “одна з частин

токарного верстата, призначених для закріплення оброблюваної деталі”, “верхній потовщений край полотна коси”, “коваделко, на якому здебільшого клепають косу”, “вузька дощечка для гостріння коси”, “у копитних тварин – суглоб над копитом ноги”, “гриб-зонтик великий”, “хижа комаха з довгим тонким тілом і двома парами великих прозорих крил”, “гральний камінець”, “кульбаба”, “поплавок з кори”, “подорожник”, “петелька, на яку застібають гаплик”, “купка складених на полі снопів жита, пшениці, льону та ін.”, “колода, на якій повертається вітряк”, “пристрій для забивання стовпів на будівництві”, “рід печива з пшеничного борошна (рід паски)”, “рід великих груш”, “кругла грудка глини”. Семантична парадигма в даному випадку викристалізувалась у складну багатогранну цілісність у результаті дії низки лінгвальних чинників. Передусім це обумовлено накладанням елементів семантичних комплексів, які репрезентують дещо віддалені ідеографічні сфери; проте останні наближаються між собою узагальненими семантичними ідеями.

Динамізм семантичної структури лексеми *бабка* зумовив значеннєве наповнення даної мовної одиниці за рахунок взаємодії компонентів, що регулюються об’єктивними відношеннями між елементами семантичних парадигм, які належать до різних ТГЛ. У семасіологічному вираженні аналізований комплекс значень розподілений у таких семемах: 1) “різні предмети кулястої форми”, 2) “підставка, колода, чурбак”, 3) “те, що пов’язано з дією – надуватися, розбухати”, 4) “загальна прикмета щодо зовнішньої (візуальної) схожості реалій”.

У семантичному комплексі лексеми *бабка* є частина сем, які нейтралізують ознаки демінутивності, оскільки дані значення інтегруються з аналогічними, що формують семантичну структуру лексеми *баба*. Такими спільними виявилися семи “бабуся, мати батька чи матері”, “стара жінка”, “рід печива з пшеничного борошна (рід паски)”, “рід великих груш”, “кругла грудка глини”, “пристрій для забивання стовпів на будівництві”, “поплавок з кори”. Очевидно, у даній парі слів відбувається взаєморозгортання семантики, що певним чином завуальовано граматичним статусом лексеми. Обидві форми (*баба* і *бабка*) доповнюють одна одну своїми значеннями. Таке переплетення ознак розширює загальний семантичний комплекс, який можна кваліфікувати як ускладнену парадигму-полісемантему.

Полісемантема формується “пучками” семантичних варіантів, які лінгвально співвідносяться з однією лексемою. Між собою елементи значення можуть пов’язуватися засобами категоріально-лексичними, що передбачає наявність семем з типовими для даної мовної структури компонентами. Так, наприклад, семантична структура слова *вал* сформована на базі семами “насип; нагромадження”; у значеннєвому спектрі лексеми *жолоб* відповідну функцію виконує семема “порожнина посудини; рівчак”.

Динамізм структури полісемантеми зумовив таке явище: ряд сем може пов’язуватися з опорною (домінантною) опосередковано, через інші семи. Семантичний комплекс лексеми в даному випадку характеризується рухливістю, змінністю: “Можливе акцентування і посилення одних і, навпаки, затухання і зникнення інших, актуалізація потенційних сем і поява нових, що в цілому створює основу семантичного варіювання слів” [4:104].

Системність взаємозв’язків компонентів, що характерно для полісемантеми, детермінує появу лінгвальних механізмів, дія яких полягає в здатності синтагматично розширити семантичну структуру слова. Це відбувається в процесі продукування нових способів номінації та використанні традиційних, які варіюються відповідно до особливостей розвитку говіркових лексичних мікросистем. Семантична структура слова формується за принципом її співвіднесеності (ізоморфності) з певними ідеографічними поняттями, що репрезентуються в мові. Такими мотиваторами назви можуть бути поняття просторової локалізації реалій, їх часової характеристики, особливостей суб’єктивної оцінки реалій та ін.; пор. також тезу дослідників про правомірність постановки проблеми “людина в мові”, що постало у зв’язку з вивченням внутрішньої сторони мовного знака (Е. Бенвеніст).

Лексема *шия* є головним репрезентантом значення “частина тіла людини та більшості тварин, що з’єднує голову з тулубом”. У досліджуваних говірках назва має низку інших значень: “похилий зі сходами спуск до льоху, передня його частина”, “частина димоходу над піччю”, “частина невода, у яку потрапляє риба”, “отвір для осі в колесі воза”, “петля, якою сапа кріпиться до держака”, “задня потовщена частина коси”. У семантичній структурі лексеми *горло* опорною є сема “передня частина шиї”. На наддіалектному рівні назва включає ще такі значення, як “звужений вхід у верші або ятері”, “отвір льоху, що прикривається лядою”, “отвір у кінній молотарці, з якого виходить обмолочена солома”, “верхня звужена частина посуду”. В основі виникнення наведених сем (обох лексем) у більшості випадків лежить метонімія, коли назва з первісними значеннями – “частина тіла людини”, “передня частина шиї” – розширює семантичний спектр, що зумовлено продукуванням вторинних номенів. Дослідники зазначають, що “типовість даного явища дозволяє зарахувати його до регулярних моделей вторинної номінації” [2: 56]. Пор. також аналогічні явища, які відбуваються в семантичній структурі лексем, що входять до складу ТГЛ, пов’язаної з будівництвом (про це йдеться нижче).

У результаті семантичних трансформацій загальноживане слово, розширивши своє значення, набуває ознак терміна з якоїсь галузі людської діяльності (у даному випадку це сфера будівництва). Процес цей супроводжується варіюванням фонетичного складу лексеми – заміною того чи іншого звука в слові, що залежить від особливостей мовного розвитку конкретної говірки. Дані назви сприймаються як вторинні; вони виникли на основі асоціювання з раніше існуючими реаліями та поняттями. Як терміни, ці лексеми виступають у спеціальних контекстах, тематично пов’язаних зі сферою будівництва. До таких вторинних і одночасно термінологізованих можна віднести назви: *барет* – “оборіг – приміщення для сіна, соломи, снопів, яке складається з даху, установленого на чотирьох стовпах”, *вовк* – “довга планка, прибита по діагоналі схилу покрівлі, яка використовується для зміцнення кроків”, *грива* – “верх солом’яної покрівлі”, *свинка* – “горизонтальна частина димоходу, розміщена на горищі”, *сподничка* – “невеликий навіс, з’єднаний з нижньою частиною фронтона”, *буржуйка* – “кухонна плита” та ін.

Полівалентність внутрісистемних зв’язків між компонентами ЛСГ детермінує наявність мікроструктур, в основі яких лежить принцип ізоморфності між рядами ДО (реалемний план) і лінгвальним вираженням семантичних ознак лексем. У даному випадку семантичний обсяг слова визначається наслідками продукування способів номінації, де назви об’єднують значення, оформлені навколо реалій та понять, що співвідносяться з такими ДО, як: 1) реалія в цілому, 2) складові частини реалії, 3) процеси галузевої діяльності людини, 4) виконавці процесів, 5) знаряддя, які використовуються в конкретній галузі людської діяльності, 6) реалії-раритети, назви яких збереглися в мовній практиці людей; ті, що мають спільні ознаки з певною нині існуючою групою реалій. Ці та інші ДО виділяються в структурній організації різних мікрогруп лексики; наявність даного показника детермінує взаємозв’язки компонентів у семантичному спектрі назви.

У структурі полісемантики може відбуватися переплетення ряду ДО, що веде до виникнення лексико-семантичних спільностей (мікросистем), у яких простежується компонентна залежність назв дій від назв знарядь, назв реалій у цілому і їх складових частин, назв об’єктів дії і результатів дії, назв процесів і виконавців процесів, назв матеріалу і предметів, які виготовлені з нього та ін. Такі тісні семантичні відношення спричиняють накладання елементів значення, розвиток семантичної структури лексеми і подальше наповнення назви новими значеннями. Наприклад, у лексемі *бительня* поєднані семи “пристрій для добування олії з льону” і “частина пристрою у вигляді дерев’яних лещат із дощок, куди затискають торбину з макухою”; у семантичній структурі назви *бляха* виділяються значення: “листова залізо”, “полиця в плузі”, “деко для випікання хліба”, “засувка для закривання димоходу, щоб зберігалось тепло”, “металева

пряжка на військовому одязі”; лексема *санка* об’єднує семи: “вузька мотика для оброблювання городини” і “робоча частина мотики”; у семантичному спектрі назви *прядиво* наявні значення “процес прядіння” і “вироби, виготовлені способом прядіння”. У даному випадку відбувається лексико-семантичне явище, коли в слові синтагматично розширюється значення за рахунок збільшення інтегральних ознак; поступово дане явище набуває характеру регулярності, воно належить до розряду парадигматичних.

Погляд на полісемантему як структурну цілісність дозволяє розкрити ряд проблем, пов’язаних із дослідженням різноманітних явищ, що протікають у сучасних українських говорах, а також з’ясувати особливості процесів у галузі лексико-семантичної ретроспективи. Залучення до аналізу мовного матеріалу, який характерний для конкретного діалектного континууму, розширює можливості щодо вивчення семантичних комплексів, у яких закладено перспективи для дальшого розвитку. Полісемантема – це мікросистема, у якій значення перебувають у багатогранних лінгвальних зв’язках з чіткою організацією складових елементів.

Таким чином, ТГЛ, ЛСГ, полісемантема становлять визначальні структурні утворення, що є релевантними лінгвальними різновидами системної організації лексико-семантичного рівня говірок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко П.Ю. Ареальне варіювання лексики. – К.: 1990. – 269 с.
2. Гриценко П.Ю. Моделювання системи діалектної лексики. – К.: 1984. – 227 с.
3. Звегинцев В.А. Язык и лингвистическая теория. – М.: 1987. – 227 с.
4. Кузнецова Э.В. Лексикология русского языка. – М.: 1982. – 151 с.
5. Мельничук О.С., Коломієць В.Т., Линник Т.Г. Поєднання зіставно-типологічного і зіставно-історичного методів при дослідженні слов’янських мов // Слов’янське мовознавство. Доповіді. – К.: 1988. – С. 53-85.
6. Русанівський В.М. Системна зумовленість розвитку лексики: На матеріалі слов’янських мов // Слов’янське мовознавство. Доповіді. – К.: 1988. – С. 85-101.
7. Соболева П.А. Моделирование словообразования // Проблемы структурной лингвистики. 1971. – М.: 1972. – С. 165-212.
8. Соколовская Ж.П. Проблемы системного описания лексической семантики. – К.: 1990. – 183 с.
9. Толстой Н.И. Из опытов типологического исследования славянского словарного состава // Вопросы языкознания. – М.: 1963. – №1. – С. 29-45.
10. Шмелев Д.Н. Очерки по семасиологии русского языка. – М.: 1964. – 264 с.

Резюме

В статье исследуются основные параметры развития и функционирования лексики западнopolесского диалекта. Анализируются особенности явления полисемии.

УДК 811.161.2371:811.372

Валерій Мазяр

СТРУКТУРА І СЕМАНТИКА ЛЕКСИКИ ТКАЦТВА В ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ГОВІРКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Для діалектологічної науки дуже важливим є пізнання семантичної структури

ЗМІСТ

Розділ I. Граматична будова мови. Проблеми синтаксису	
<i>Шульжук К.Ф.</i> До питання про еквіваленти речення	3
<i>Федчук Л.І.</i> До питання про типологію предикативних одиниць.....	7
<i>Степаненко М.І.</i> Семантична структура, формально-граматична будова і функціональні можливості речень із локативно-транзитивним типом детермінації.....	14
<i>Шкарбан Т.М.</i> Про довжину предикативних одиниць у структурі складних конструкцій з однорідною супідрядністю	20
<i>Кузьмич О.О.</i> Синтаксична норма як лінгвістична проблема.....	24
<i>Давнюк С.В.</i> Вивчення багатоконпонентних сурядно-підрядних речень: формально-граматичний аспект	27
<i>Жагальяк І.М.</i> Комунікативні моделі зі звуконаслідувальними словами та їх семантичні експоненти	31
<i>Шульжук Н.В.</i> Репліка як компонент діалогічної єдності	36
<i>Щербачук Н.П.</i> Адвербальні синтаксеми в семантично ускладненому простому реченні діалогічного мовлення	39
<i>Сербіна Т.Г.</i> Прийоми використання прецедентних текстів у газетних заголовках	44
Розділ II. Морфологічний рівень мовної системи	
<i>Мединська Н.М.</i> Лексико-семантична група дистрибутивних дієслів активної дії	49
<i>Куликова В.Г.</i> Мовні засоби відтворення спонування в українській мові	54
<i>Войцешук Л.А., Мандрик Н.В.</i> Субстантивація прикметників у слов'янських мовах і власні імена.....	58
Розділ III. Актуальні проблеми лексикології та лексикографії	
<i>Вокальчук Г.М.</i> Складні випадки лексикографічного опису індивідуально-авторських новотворів	63
<i>Гаврилюк Н.В.</i> Емпірійні індивідуально-авторські прикметники у творчості неокласиків.....	69
<i>Дуденко О.В.</i> Паремії: знаки чи символи?	73
<i>Кірілкова Н.В.</i> Українська символіка в поемах Ліни Костенко.....	78
<i>Будз І. Ф.</i> Роль “кольорових” компонентів фразем як етнографічних та національно-культурних маркерів	80
<i>Крижанська О.М.</i> Джерела збагачення української колірної лексики	84
<i>Степанова О.І.</i> Лінгвопоетика як об'єкт мовознавчого дослідження	93
<i>Копера О.С.</i> Проблема мовностилістичної норми використання метафори поетками 90-х років ХХ століття.....	98
<i>Школяренко В.І.</i> Динамічні аспекти фразотворчої активності компонентів фразеологізму.....	106
Розділ IV. Системні питання лінгвогеографії	
<i>Євтушок О.М.</i> Питання системного дослідження лексики західнополіського діалекту. Явище полісемії.....	110
<i>Мазяр В.М.</i> Структура і семантика лексики ткацтва у західнополіських говірках	

української мови.....	115
<i>Демешко І.М.</i> Топонімізація основ типів поселень північно-східного Полісся....	120
Розділ V. Мовознавство і школа	
<i>Хом'як І.М.</i> Питання орфографії в програмах із рідної мови	128
<i>Ковальчук Н.П.</i> Лінгвістичні принципи української пунктуації.....	133
<i>Шевчук Т.Б.</i> Робота зі словами родо-видової семантики на початковому етапі навчання української мови	138
<i>Петрук О.М.</i> Реалізація принципу функціональності в навчанні рідної мови як лінгводидактична проблема	144
<i>Антончук О.М.</i> Ефективність методу вправ на уроках вивчення орфографії.....	147
Рецензії	
<i>Хмель В. А.</i> До вивчення фольклору регіонів України. Рецензія на працю доктора філологічних наук, професора Романа Кирчіва “Із фольклорних регіонів України: нариси й статті”	150
Відомості про авторів	156

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Мовознавчі студії

Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 11

Упорядкування та наукове редагування
*Олександри Якимчук,
Оксани Кузьмич*

Макет та комп'ютерна верстка *Вікторії Кравчук*

Обкладинка *Олексія Литвина*

Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №2 від 26 вересня 2003 р.)

Макет, верстку, дизайн здійснено в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра української мови, тел. 26-17-79
вул. Остафова, 31

Підписано до друку 26.09.2003. Формат 60x84 1/8.
Папір офсетний. Гарнітура Times Roman Cyr.
Умов. друк. арк. 19, 0. Наклад 200 прим. Зам. № 29/1

Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 11. – Рівне: РДГУ, 2003. – 155 с.

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших ВНЗ. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань граматики і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

ISBN 966-72-81-04-9

ББК 81
УДК 811.161.2